

ISLAM I GLOBALNI IZAZOV - SUOČAVANJE SA ISKRIVLJAVANJEM SLIKE O ISLAMU OD STRANE GLOBALNIH MEDIJA

Dr. Louay M. SAFI*

UVOD

Ovaj članak ispituje prirodu sadašnje medijske kampanje koja nastoji dati pogrešnu sliku islama, zatim identifikuje nekoliko taktika koje koriste oni koji islam krivo predstavljaju, i postavlja relevantan odgovor za suočavanje sa izazovom globalnih medija. Smatram da je medijska kampanja protiv islama politički motivirana, da se vodi od moćnih centara zapadnog društva koji u islamu vide potencijalnu globalnu snagu i civilizacijsku alternativu, koja je u mogućnosti da nadvlada zapadnu hegemoniju. Ispitujući nekoliko primjera globalnih medija izražavam svoje protivljenje kampanji koja iskrivljavanjem slike islama pokušava izjednačiti islam sa nasilništvom i nametljivošću dok se u isti mah opravdava nametljivost i agresija na muslimane. Članak sam završio predlažući nekoliko mjera za suočavanje sa izazovom globalnih medija.

---

*Profesor političkih nauka na Međunarodnom islamskom univerzitetu u Maleziji

GLOBALNI POREDAK I GLOBALNI IZAZOV

Naš pokušaj da razumijemo korjenite uzročnike skorih napada na islam i napore da se pogrešno prikaže njegov imidž moraju početi preispitivanjem odnosa islama i nastale realnosti u svijetu. Jer, kako ću to pokušati da prikažem, to nije puka slučajnost da kampanja protiv islama dobija svoj podsticaj iz određenih centara moći zapadnog društva, koji su središte i mjesta iz kojih se upravlja globalnim poretkom današnjice. Kampanja protiv islama je svjesni i namjerni pokušaj uspostavljenog globalnog poretka da diskredituju univerzalni vjerski sistem koji je sebe predstavljao kao civilizacijsku alternativu zapadnom sekularizmu i da potkopa historijski pokret koji, kako njegove same kritike priznaju, ima potencijal da postane globalizacijska snaga.

Nedavni zapadni interes o islamu (u kontekstu teme o kojoj ovaj članak govori) datira od sredine 70-tih godina ovog minulog stoljeća, kada je islamski način života postao izbor sve većeg segmenta muslimanskog društva. Ponovno buđenje islamskih ideja i prakse se osjetilo u svim razinama društva, uključujući i obrazovne i

dobrostojeće, uzelo je raznovrsne nivoe i forme, uključujući intelektualne i političke.

Napredak je došao kao iznenađenje za mnoge zapadnjačke učenjake i kreatore politike koji su desetljeće ranije izjavili trijumf zapadnog liberalizma i krah islama u muslimanskom svijetu. Daniel Lerner je iznio u djelu "Nadilaženje tradicionalnog društva" sljedeći stav o ulozi islama u Bliskoistočnom društvu: "...Bilo sa istoka, ili sa zapada, modernizacija postavlja isti, osnovni izazov - uvođenje racionalističkog i liberalističkog duha - protiv kojeg je, kako se učenjaci slažu, islam apsolutno nemoćan da se odbrani" Faze i modaliteti procesa su se, dakako, izmijenili u prošlom desetljeću. Gdje je evropeizacija jednom zahvatila samo gornji dio blisko-istočnog društva, pogađajući uglavnom slobodnjački orijentisane i dobrostojeće, modernizacija se danas širi kroz šire nivoe i zahvata javne institucije kao i uspješne pojedince sa svojim zabrinjavajućim "pozitivističkim duhom".

Sa kasnim 80-tim zapadnjačko viđenje islama je uzelo drastično različitu formu. Sa širenjem jasnije slike o islamu Istokom i Zapadom, unutra i izvan muslimanskih društava - fenomen često oslovljavan kao "ponovno buđenje" - mnogi eminentni učenjaci na zapadu su počeli da gledaju na islam ne kao na umirući credo - čisto historijske važnosti, nego kao zastrašujuću silu koja potencijalno prijeti zapadnoj globalizaciji. U njegovoj široko čitanoj i visoko proslavljenoj knjizi "The End of History and the Last Man" (Kraj Historije i posljednji čovjek) Francis Fukoyama je rekao sljedeće o islamu:

"... Istina je da islam sadrži sistematsku i koherentnu ideologiju, isto kao što liberalizam i komunizam to sadrže sa svojim vlastitim moralnim sustavom "code of morality", i doktrinom političke i socijalne pravde. Poziv islama je potencijalno univerzalan, dopirući do svakog čovjeka kao čovjeka, a ne samo kao do člana pojedine etničke ili nacionalne skupine. I islam je zaista porazio liberalnu demokraciju u mnogim dijelovima islamskog svijeta, postavljajući "grobnu prijetnju" liberalnim praksama čak i u zemljama u kojima nije direktno osvojio političku vlast. Kraj hladnog rata u Evropi

je popraćen trenutnim izazovom Zapadu od strane Iraka, u kojem je islam kritični faktor."

Dok se Fukamaya brzo prebacuje na sljedeći paragraf da bi prešao preko realnosti islama u svijetu, kako slijedi "...Islam skoro da nema odjeka van onih regija koje su kulturološki bile islamske - da bi u njima našao plodno tlo - ali činjenica od koje autor bježi, iako je razumije i uočava je da islam postavlja prijetnju "Zapadnom globalizmu", kao i da je kadar da osigura "koherentnu ideologiju" i da je potencijalno univerzalan dopirući do svakog čovjeka kao čovjeka.

Navedena osjećanja su odjeknula od strane Zbiginewa Brzezinskog, američkog političara i strategiste za vanjsku politiku, u knjizi "Out of Control" (Van kontrole), objavljenoj ubrzo nakon raspada Sovjetskog saveza, Brzezinsky zvuči mnogo alarmirajuće kada upozorava na islamsku ekspanziju u Centralnoj Aziji, koristeći prednost, kako to on kaže, nakon nastalog "vakuuma vlasti", koji je nastao nakon kolapsa Sovjetske imperije.

"...Od kako je priroda stvari nametnula vakuum u vlasti, evidentno je već da van teritorija pod kontrolom, posebno u susjednim islamskim državama postoji težnja da se pokuša ispuniti "geopolitička praznina" u Centralnoj Aziji, nakon kolapsa ruskog imperijalnog utjecaja Turska, Iran i Pakistan već čine korake u nastojanju da prošire svoj utjecaj, dok mnogo udaljenija Saudijska Arabija finansira glavne napore da se relativizira regionalno muslimansko

kulturno i vjersko naslijeđe. Islam se tako gura sjeverno, vraćajući geopolitičku situaciju dva stoljeća unazad.”

Dok Brzezinsky ne propušta zapaziti kapacitet islama u utjecaju na sociopolitičku transformaciju globalnih razmjera, on se upravo usredsređuje na trenutna ograničenja “moderne islamske ponove”, koja se reflektuje u odsustvu konkretnog modela za provođenje islamskih ideala u društvenu realnost.

PROTIVRJEČNI STAV (ANTAGONISTIČKI) U KREIRANJU POLITIKE I IZVJEŠTAVANJA

Evidentno je da otvoreni nasrtaj na islam predstavlja reakcioni odgovor moćnih grupa na Zapadu, protiv islamskog buđenja koje se smatra prijetnjom globalnom poretku. Napad na islam i njegove simbole se vodi na dva fronta u vanjskoj politici. Lideri Zapada su već zaključili da se islamske snage u islamskom svijetu moraju srezati (smanjiti) po svaku cijenu, otuda u zemljama u kojima su islamske grupe uspjele u postizanju političkog utjecaja u državnoj politici, sile Zapada su prihvatile strategiju okruživanja, koja ima za cilj izolirati režim sa jakom islamskom orijentacijom.

Dakako, kada islamske grupe postignu značajnu popularnost i podršku, ali ne i aktuelnu političku vlast, Zapad to odobrava, pa čak i ohrabruje sekularne režime da usvoje represivne mjere kojim će spriječiti dalji rast njihove popularnosti i utjecaja. Na frontu zvanom “mass media” nasrtaj zadobiva čak mnogo zloćudniju formu, jer zapadni mediji, čini se, imaju dara kada izjednačuju visoko tolerantne i humane svjetonazore islama sa vjerskim fanatizmom, kada smanjuju široke nazore i poglede islamskih grupa na vjersko nasilje. Šta može biti više uznemirujuće, dakako, od činjenice da dok zapadni mediji jako kritikuju ono što je pogrešno oslikano kao islamsko nametanje i agresija, čini sve moguće da opravdaju sekularno nametanje i agresiju nemilosrdno sprovedenu od sigurnosnih snaga vojnih diktatura širom islamskog svijeta.

Međutim, prije nego što krenemo ispitivati taktike, podvlačeći ranije spomenutu strategiju zapadnih medija, važno je naglasiti recipročne odnose između medijskog izvještavanja i kreiranja vanjske politike.

Važnost akcija preduzetih od medijskih izvješća i aktera vanjske politike leži u činjenici da oni jedni druge podržavaju i skrbe, vodeći tako stalnoj i trajnoj eskalaciji konfrontacije između islama i Zapada. Podupirući vojne diktature u islamskom svijetu, zapadni kreatori politike stvorili su uvjete za pojam političkog radikalizma, jer mjerama represije, država je gurnula pojedine islamističke grupe u nasilje. Na drugoj strani, koncentrirajući se na radikalne grupe i predstavljajući ih kao predstavnike, par excellence, modernog islamskog preporoda, medijski izvještaji su ojačale strah kod kreatora politike i ohrabрили ih da se nastave držati čvrste linije.

GLOBALNE MEDIJSKE TAKTIKE U RATU PROTIV ISLAMA

Iskrivljavanje imidža islama i muslimana od globalnih medija se odvija na razne načine. Povremeno iskrivljavanje nastaje od izvještača koji se ignorantski odnose naspram islama i njihove tendencije da pa predvide i dokuče islam i muslimanske grupe iz svojih pojedinačnih iskustava o religiji i vjerskim skupinama u zapadnom društvu. Vrlo često, dakako, iskrivljavanje predstavlja pažljivi napor određenih neislamskih agencija i izvještača koji, iz mržnje i bolesne svijesti, koriste nekoliko taktika da diskreditiraju islam i da okaljaju muslimane.

Četiri taktike mogu biti izdvojene:

a) Pogrešno prikazivanje islamskog svjetonazora i prakse.

Zapadni mediji su preplavljeni iskrivljenim predstavama islama. Nekoliko primjera bi trebalo biti dovoljno da se prikaže ova tvrdnja.

U objavljenom članku od 15. septembra 1990., časopisa *Economist* pod naslovom “Egzodus Arapa kršćana”, *Economist* je pokušao, iako u veoma neprimjetnom maniru, da poveže

kako to on naziva "kršćanski egzodus" sa dominacijom islama u arapskom svijetu. Uvodni paragraf otvara temu izdanja sljedećim dramatičnim terminima: "... Ustvari, da se lokalne crkve boje za svoju budućnost. U svim arapskim zemljama, čini se, samo egipatska kršćanska zajednica preživljava." No, radije nego opisujući kršćanski egzodus kao cionista u Palestini i Libanu, članak upire prst na islam, optužujući muslimane za "osvetu nad svim kršćanima", zbog poraza od "Križara", aludirajući na iseljavanje mnogih kršćana u Evropu i Ameriku, slijedeći povlačenje kolonijalnih sila iz muslimanskih zemalja.

Članak ispušta činjenicu da napomene da su kršćanske zajednice nastavile da se razvijaju i rastu u muslimanskim društvima i prije, u toku Križarskih ratova i poslije njih, čak i nakon brutalnog etničkog čišćenja muslimana Španije od kršćanskih naroda. Članak nije spomenuo ni to da su mnogi od tih emigranata koji su otišli zajedno sa kolonijalnim silama bili i muslimani-saradnici kolonijalista, koji su se bojali zaslužene kazne zbog podržavanja invazijskih snaga.

U drugom članku objavljenom u juiu 1995. godine u istom magazinu, pod naslovom "Islam's Dark Side" (Tamna strana islama), časopis *Economist* poziva Međunarodnu zajednicu da sudanskoj opoziciji od koje su većina pobunjenici na jugu - dá kakvu god pomoć zatrebaju da uklone dr. Hasana Turabija. Dok *Economist* navodi, kako to on naziva, "ekonomsku katastrofu" u Sudanu - naravno, zaboravljajući da je ta "katastrofa" kreirana zapadnim embargom na Sudan - a razlog čega je njegova netrpeljivost prema Dr. Turabiju, nije se mogla skriti činjenica da je islamska orijentacija sudanske vlade glavni izvor te netrpeljivosti, posebno naponi vlade da uvede šerijatski zakon, "njihovog pokušaja (po *Economistu*) da izvezu svoju verziju (svoje shvatanje) islama".

b) Izjednačavanje prakse radikalnih muslimanskih skupina i pojedinaca sa islamom

Ne uzimaju sve globalne medijske aktivnosti formu otvorenog pogrešnog prikazivanja činjenica i pogleda o islamu. Vrlo često medijska kampanja protiv islama uključuje dobro

prikrivene poruke i taktike. Korištenje pridjeva "islamski" da se opišu teroristički akti počinjeni od radikalnih pojedinaca ili grupa je široko praktikovano (u upotrebi).

Vijesti sa naslovnih strana, da suđenje u Francuskoj pokazuje kako je teško iznuditi priznanje sramote za islamski terorizam, nisu neuobičajene. Naravno, nasilje židovskih i kršćanskih pojedinaca i grupa nikad ne može biti spomenuto kao židovski ili kršćanski terorizam. Fraza "katolički terorizam" nikad neće prostrujati umovima urednika časopisa *Economist* kada opisuju napade auto-bombom od IRA-e. Takva praksa je ekskluzivno rezervirana samo za islam, čak i kada članak nije upućen na islam i muslimane, pogrdni naslovi se upotrebljavaju poput "Islam arrow of death" (Islamska strijela smrti) ili "A religion with many faces" (Vjera sa mnogo lica).

c) Predstavljanje islama kao izvora prijetnje i straha za zapadno društvo

U članku objavljenom u *Herald Tribune*-u od 6. jula 1995., Richard Cohen, istražujući narastajuću popularnost Refah partije u Turskoj, u procjenjivanju rasta tamošnjeg prisustva islama i njegovih implikacija na zapad, Cohen je rekao sljedeće:

"... za Zapad su interesi ovdje ogromni, a prijetnja da Turska krene putem Irana dala joj je važnost koju nije imala otkako se završio Hladni rat. Treba li Turska postati islamska republika, politika kontroliranja Irana ne bi onda uspjela, niti vjerovatno, ona, usmjerena na Irak. Turska bi napustila NATO, u smislu napuštanja Evrope u zamjenu za vodeću poziciju na Bliskom istoku. Nesumnjivo, bi se priključila anti-izraelskom bloku islamskih nacija. Šta bi uradila u Bosni, uspavanoj Grčkoj, nije teško pogoditi. Prethodne riječi su prilično poznate. Iako Refah partija ne može biti optužena kao vojno nastrojena ili nasilnička, njena islamska orijentacija je dovoljna da se učini vizija islamske republike u Turskoj alarmirajućom. Jer, kako to Cohen postavlja, u slučaju kada bi Turska bila "Evropa Srednjeg istoka", što se treba odbaciti kao mogućnost, ona bi pridržavala interese muslimanskog Srednjeg istoka radije nego Zapadnu Evropu.

Isti pristup je korišten od strane američkih medija nakon podmetanja auto-bombe ispred zgrade Federalne vlade u Oklahoma Cityu u aprilu 1995. godine, 20. aprila iste godine *Seattle Post* je citirao Roberta Heibela, bivšeg direktora FBI-ovog odjela za antiteroristička djestva, koji je rekao: "... Moje mišljenje je - ako nešto liči na patku, guče kao patka, i hoda kao patka onda je to vjerovatno patka!... Podmetanje auto-bombe je oruđe islamskog fundamentalizma." Sljedećeg dana, *The Wall Street Journal* je objavio izjavu o muslimanskim zajednicama u SAD-u: "Narastajuće muslimanske zajednice u drugim regijama SAD-a, poput one u New Yorku, Detroitu i Oklahoma Cityu, također uključuju u sebe i neke ekstremističke članove koji bi mogli osigurati podršku teroristima."

d) Opravdavanje nasilja i agresije nad muslimanima

Sljedeća taktika koju koriste globalni mediji je opravdavanje akata agresije nad muslimanima. Ponovo se može naći mnogo primjera ove vrste u zapadnoj štampi. U članku objavljenom u *Le Monde* od 13. septembra 1994. g., koji je izašao i na engleskom jeziku u *Guardianu* od 25. septembra 1994. Robert Sole brani poteze nekih francuskih škola da zabrane muslimanskim djevojkama nošenje hidžaba (mahrame), dok u isti mah priznaje da kršćanskim i židovskim učenicima nije zabranjeno od strane francuskih škola nošenje religijskih simbola poput križeva i židovskih kapica, on pravi izuzetak u slučaju muslimanske nošnje. Nošenje hidžaba (mahrame), kako to on vidi, niti je obični akt izražavanja religijskog simbola, niti je on taj koji izražava muslimansku čednost, nego je to prije akt koji simbolizuje nejednakost spolova i sputavanje žene. I tako, umjesto da školama koje zabranjuju muslimanskim djevojkama prakticanje važne vjerske obaveze pripise represiju, represija se čudno pripisuje islamu, i muslimanke naziva "žrtvama akta agresije".

Sljedeći primjer opravdavanja agresije protiv muslimana se može naći u izvještaju objavljenom u izdanju *Newsweek* magazina od 26. decembra 1994. godine, pod naslovom "Povlačenje" Novinski izvještaj ispituje učinkovitom misije UN-a u Bosni, i zaključuje da je misija katastrofalna.

Dakako, umjesto poziva na oštrije mjere protiv srpske agresije, članak insistira na slanju mirovnih trupa i proglašavanju određenih gradova zaštićenim zonama (Safe areas) koje može samo doprinijeti da se prolongira agonija bosanskog naroda. Kako to Keneth Auchincloss, autor članka, veli "...U retrospektivi, nije u potpunosti jasno da bilo šta što su zapadne sile mogle uraditi, u formi kratke ne-vojne intervencije, koju niko od njih nije bio voljan da poduzme, ne bi moglo zaustaviti ili smiriti buđenje i razvijanje zastarjelih mržnji. Očito je da te polovične mjere, poput embarga na oružje i takozvanih zaštićenih zona, jesu samo prolongirale tu agoniju. Plave kacige su samo pomogle da se ublaže stravični događaji u Sarajevu, ali njihovo prisustvo je samo održavalo mat-poziciju koja je omogućavala da se opsada nastavi, a ovo jedva da je bila ikakva dobrobit za zatočene građane." Šta leži u srcu pogrešnih kalkulacija o Bosni? To je neka vrsta sentimentalnosti na koju je Zapad bio posebno otporan. "Mi žurimo da učinimo humanitarne podvige bez mnogo razmišljanja kakve bi to posljedice moglo donijeti. Kada smo suočeni sa nevidenom ljudskom patnjom osjećamo trenutni impuls da pokušamo pomoći. Kada se ta patnja pojavi u ratnoj zoni, jedini način slanja pomoći je pod zaštitom oružanih snaga, a kada se oružane snage pošalju, to neizbježno vodi u sukob (okršaj), ali sa nedostatkom snage da se zaustavi."

Sličan članak objavljen je u magazinu *Time* od 26. juna 1995. godine pod naslovom "Why Peacekeeping Doesn't Work" (Zašto očuvanje mira ne uspijeva) i načinio je i šokantniji prijedlog. Henry Grunvald, autor ovog članka, predložio je da se snage za održavanje mira ne bi trebale slati u područje poput Bosne i Somalije, gdje se ubijaju muslimani, nego radije u području gdje su diktatori uključeni u borbu za vlast sa islamskim grupama, u cilju da se podupru oni prvi protiv drugih. Sa UN ili bez njih i pod kojim uvjetima bi SAD trebale intervenirati? Uredu, ne u Somaliji, ne u Bosni, ali gdje onda i kako? U nekim slučajevima moraju same sebe ograničiti na humanitarnu pomoć i izbjeći vojno uplitanje. U drugim slučajevima, intervencija SAD i njenih saveznika može biti

neophodna. Npr.: agresija ili nuklearna prijetna od Iraka, Irana ili Sjeverne Koreje, erupcije islamskog fundamentalizma koje i sada destabiliziraju Alžir, a mogu zaprijetiti i Turskoj, donoseći nepodnošljiv pritisak Evropi. Niti lokalni ratovi, poput onih u Indiji i Pakistanu koji mogu preći u nuklearne, niti Bijela kuća niti njeni kritičari ne podučavaju Amerikance o tome kakav će utjecaj stvoriti takav događaj u SAD-u. Ova vrsta krize bi zasigurno trebala zahtijevati mnogo više od "održavanja mira". Tako se neke nove riječi uvode u upotrebu: "stvaranje mira", "prisiljavanje na mir". No, možda bi trebali oživjeti termin "pacification" (smirivanje, uvođenje mira u zemlje u kojima je bio rat), u značenju koje su imali Rimljani na umu kada su "smirivali" nekontrolisana germanska plemena, ili Britanci kada su "smirivali" (čitaj pokoravali) sjeverozapadnu granicu. Ovo nema za cilj da predloži novi "imperijalizam", nego da se prepozna potreba da ponekad mir zahtijeva adekvatnu silu.

NEUJEDNAČENI MUSLIMANSKI ODGOVORI

Iako je ogromna količina predstave o islamu i muslimanima rezultat pogrešnog predstavljanja istih, što je naglašeno ranije, može se još uvijek tu i tamo, naći neki objektivni izvještaji. Primjeri ove vrste mogu se naći čak i u publikacijama ogrezlim po svojoj antiislamskoj propagandi: *Le Monde*, npr., donosi u izdanju od 19. aprila 1995. vijesti pod naslovom "Egipat izbacuje islamiste iz politike", opisujući represiju režima i kršenje ljudskih prava u slučaju islamističkih skupina u Egiptu. Uredništvo časopisa *Economist* u izdanju od 18. marta 1995. godine u članku pod naslovom "Živjeti sa islamom", otvoreno govori u korist mnogo prihvatljivijeg stanovišta i upozorava protiv stavljanja u isti koš različitih islamskih grupa. Pitanje bi, dakako, bilo kako muslimani odgovaraju na globalne izazove? Nažalost, muslimanski odgovor na medijsko pogrešno predstavljanje islama je uglavnom bijedno i neefikasno. Kampanja pogrešnog predstavljanja i dezinformiranja protiv islama nije efikasno bila pobijena od muslimanskih

medija, jednostavno jer ovo zadnje praktično nije ni postojalo. Osim nekoliko publikacija koje su normalno kružile malim grupama ljudi koji su već bili islamski svjesni, jedva da se može i govoriti o muslimanskim mas-medijima. Dok neefikasnost muslimanskih medija i njihova nemogućnost da odgovore na ofanzivnu kampanju protiv islama može biti objašnjeno ekonomskom i političkom neusklađenošću između ustanovljenog "globalnog poretka" i svijeta islama, istinski razlozi leže u načinu na koji je islam predstavljen i promoviran.

Termin koji koriste muslimani u značenju različitih aktivnosti koje nastoje predstaviti ljudima islam i islamsko vjerovanje i vrijednosti je da'wa. Metod da'we, koji je široko rasprostranjen i prihvaćen na temeljima istinskih islamskih vrijednosti i vjerovanja je lično (interakcijsko) sudjelovanje nositelja islamske poruke i onoga koji je prima. Model da'we je onaj koji je prakticirao Poslanik, a.s., i ashabi, otuda autor piše: "... Da'wa nije zanimanje koje treba biti obavljeno od strane neke profesionalne grupe, niti je to stalna ili privremena aktivnost, niti se ona poduzima kao reakcija na kršćanske misije ili komunističke napade. Da'wa je odgovornost svakog muslimana, bilo da vlada ili je potčinjeni, vođa ili sljedbenik, učenjak ili student, sufija ili vojnik, trgovac ili zemljoradnik, bogat ili siromašan, muškarac ili žena, koji živi na Istoku ili Zapadu, Sjeveru ili Jugu. Nema veće ili manje odgovornosti kada je u pitanju da'ija. Oni koji prionu da'wi, ne mogu odgađati ili izbjegavati odgovornost pod bilo kakvim okolnostima.

Ovaj argument koji predstavlja široko prihvaćeno gledište odbija da napravi razliku u promoviranju islama od strane pojedinačnih muslimana, raznih profila, kao rezultat dobre njihovog karaktera i plemenitosti njihovih djela u jednu ruku, i promoviranja islama kroz planirane aktivnosti poduzete od profesionalno podučavanih muslimana, u drugu ruku. Posljednje zahtijeva korištenje najnaprednijih sposobnosti i tehnika koje su dostupne, većinom su to umjetnost i tehnologija. Umjetnost podrazumijeva sljedeće: pisanje pozorišnih komada, glumu i pjevanje. Tehnologija podrazumijeva upotrebu elektronskih medija uz

pomoć kojih prenosiva slika i zvuk mogu biti angažirani na dostavljanju poruke islama. Brak ova dva u formi filma, pozorišnih komada, dokumentarnih emisija, obrazovnih programa, otvorenih programa, crtanih filmova i dr. Međutim, unatoč važnosti elektronskih medija i velikom utjecaju kojeg su oni napravili izazivajući kulturne promjene, oni nisu postali još uvijek široko primijenjena sredstva za širenje poruke islama. Jedan važan znak nedostatka poštovanja ovih snažnih oruđa može biti viđen u činjenici da veće islamske obrazovne institucije ne smatraju umjetnost i tehnologiju kao korisno sredstvo za širenje poruke islama, nego nastavljaju da se fokusiraju interpersonalnom komuniciranju (meduljudskom), i ne tako važnom javnom govorništvu. U skorašnje vrijeme pisani mediji su ipak poprimili više interesiranja od strane islamista. Dakako, novine i magazini koje izdaju islamisti su veoma često orijentirani na (audijenciju) čitateljstvo određenog islamskog pokreta, a ne javnosti uopćeno.

DORASTANJE GLOBALNOM IZAZOVU

Izazov postavljen od globalnih medija je veoma velik, i prilično ozbiljan. Ništa ne može biti pogubnije slici (imidžu) religije koju odlikuje njen tolerantni i oslobađajući duh od toga da bude svedena na kategorije "terorizam" i "fanatizam". Ali, ovo je upravo ono što oni koji pogrešno prikazuju islam nastoje da postignu kroz njihovu globalnu kampanju protiv islama.

Dorastanje globalnom izazovu zahtijeva dobro osmišljenu i dobro odrađenu strategiju. Samo razvijanje odgovarajuće strategije zahtijeva široku diskusiju i debatu među samim muslimanima i doprinos muslimanskih učenjaka i lidera raznih kalibara i orijentacija. Želio bih da predstavim sljedeće četiri strateške tačke kao odgovor na globalni izazov.

1. Kamen spoticanja u razvijanju efikasnih muslimanskih mas-medija dolazi od određenih utjecajnih krugova koji insistiraju na isključivanju umjetnosti i tehnologije iz aktivnosti da'we. Rigidnim pogledima plasiranim od ovih

pojedina i grupa ne samo da dolazi do krutog i statičkog razumijevanja pojedinih islamskih odredaba, shvaćenih van konteksta, bez poštovanja osnovnih principa i ciljeva, ali također i propust da se odvoje očekivanja ljudi koji žive u visokoj pobožnosti, i očekivanja običnog naroda koji se zadovoljava izvršavanjem onog što mu je naredeno i izbjegavanjem onog što je strogo zabranjeno. Dok svodenje slobodnog vremena na minimum mogućeg odgovara pojedincima, koji su svoje živote predali služanju plemenitim ciljevima, ovo ne može biti očekivano od velike većine ostalih kojima nedostaje takva motivacija i praksa. Za većinu ljudi zabava je nešto što je neophodno i traženo, te zbog toga bi zabavni programi trebali biti korišteni da prenesu plemenitu poruku islama.

2. Zbog ovog bi profesionalne mas-medijske organizacije trebale biti osnovane da promoviraju vrijednosti islama i da predstavljaju mnogo razumnije poglede muslimana - njihove aspiracije i praksu. U cilju da takvi mediji odgovore globalnom izazovu, oni moraju govoriti "globalnim jezikom" (kojeg će razumjeti svi muslimani). Ovo zahtijeva da muslimanske medijske agencije angažiraju sve vrste umjetnosti i tehnologije koje su dostupne da bi doprli do što je moguće većeg auditorija, i da brinu za opće interese čovječanstva, radije nego za pojedine grupacije. Trebali bi pokušati da izvještavaju o širokom rangu izdanja i diskusija, na organizirani način te o širokom rangu pitanja, ne samo onih specifičnih za pojedine islamske grupe i pokrete. Zbog ovog razloga profesionalna medijska organizacija bi trebala biti nezavisna od bilo kojeg društvenog ili političkog pokreta. Ovaj uvjet je važan za održavanje njenog profesionalizma, jer kada bi došla pod utjecaj neke političke ili društvene grupe ona bi neizbježno postala instrument govora te grupe.

3. Međutim, da bi medijska organizacija radila u skladu s navedenim, trebala bi posjedovati visokoobrazovan kadar koji je postigao tehničke sposobnosti i umjetnički talent. Zbog ovoga, doprinos tehničkih obrazovnih institucija visokog obrazovanja je veoma važan. Islamski univerziteti, posebno, nose teret razvoja progama i planova koji mogu omogućiti

integraciju islamskih znanja i tehničkih dostignuća, što odmah dovodi do mogućnosti proizvodnje novinara, pisaca, redatelja, glumaca, pjevača, redatelja dokumentarnih filmova i dr. koji bi kombinirali tehničke osposobljenosti i umjetničke talente sa islamskim uvjerenjem i orijentacijom.

4. Konačno, u cilju da muslimanski mediji dobiju globalnu dimenziju, muslimanski resursi trebaju biti kombinirani širom planete. Kombinirani resursi ne znače samo konsolidaciju kapitala i menadžmenta, iako bi određeni stepen ovog bio koristan, nego ujedinjavanje resursa se treba usredotočiti na razmjenu iskustava i sličnih vidova kooperacije koja kasnije može uzeti formu "networkinga" (rada u globalnoj mreži - što je velika popularnost današnjice).

ZAKLJUČAK

Pogrešna predstava slike o islamu, kako sam je pokušao prikazati, stoji u činjenici da je islam viđen od strane moćnih interesnih sfera kao izazov sadašnjem uspostavljenom globalnom poretku.

Da bi se kontrolirala ekspanzija islamskog poziva i da bi mobilizirali javno mnjenje protiv islama i njegovih simbola, islam mora biti

predstavljen kao negativna sila koja vodi sukobu i nasilju, kažu oni.

Dužnost je svih muslimana da uvide da je islam, u svojoj biti vjera razuma, tolerancije, pravde, i da kao takav dopire do ljudi širom svijeta.

Opovrgavanje ovog pogrešnog predstavljanja i razotkrivanje prave slike islama nije nimalo lahka zadaća. Zahtijeva potpunu saradnju među svim muslimanskim organizacijama i visokoškolskim institucijama, kako bi to omogućilo ujedinjavanje svih raspoloživih muslimanskih resursa.

Također to zahtijeva i unapređenje umjetničkih i tehnoloških dostignuća i mogućnosti neophodnih za korištenje širokog spektra mas-medijskih prednosti za komunikaciju, te tim putem prenošenje poruke islama.

Važnije od svega, zahtijeva prevladavanje i promjenu u stavovima i praksi koja se tiče upotrebe umjetnosti i tehnologije za promoviranje islama, i za razvijanje odgovarajuće strategije da bi se suprotstavilo onima koji ga pogrešno i nakaradno predstavljaju.

m

**S engleskog
Mirnes Kovač**

m